

Tillstånds- och regelfrågor

Som företagare är du skyldig att känna till och leva upp till den lagstiftning som finns och som berör din verksamhet. Vid en utökning och en eventuell nybyggnation är det därför viktigt att du vet vilka tillstånd som ska sökas och vilka regler som kan vara begränsande för din verksamhet. De tillstånd och regelverk som berörs i detta avsnitt är:

- förprovning och förhandsanmälan
- miljöfarlig verksamhet och miljöprovning
- lagring och spridning av gödsel

Lagar och regler upplevs ofta som hinder och störande moment vid en investering eller utökning av produktionen för framtiden. Det finns dock fördelar med att ansöka om tillstånd och gå igenom de regler som finns. För det första blir du tvungen att tänka igenom hur utökningen av verksamheten påverkar andra delar i företaget så som t ex lagringskapacitet för gödsel, spridningsareal och fodervolymer. För det andra är det möjligt att undvika kostsamma misstag i ett senare skede så som t ex en ombyggnation på grund av att stallbyggnaden inte uppfyller djurskyddskraven eller böter och sanktioner för att du inte följer de miljölagar som finns. Framför allt ska du se regler och lagar som ett skydd för dig som företagare. Uppfyller du de krav som finns har inte närboende eller myndigheter någon laglig rätt att hindra eller begränsa din verksamhet.

Vid en byggnation är det vanligt att ta hjälp av rådgivare för att genomföra t ex förprovning eller miljöprovning. Fundera därför på vilka delar som du kan göra själv och hur du bäst förbereder de delar som du väljer att anlita rådgivare för. Ju bättre förberedd du är, desto lättare är det för en rådgivare att hjälpa dig. Kontaktuppgifter till duktiga rådgivare hittar du bland annat på Gård & Djurhälsans hemsida, www.gardochdjurhalsan.se

*Sofie Johansson
Gård & Djurhälsan*

Förprovning och förhandsanmälan

För lantbrukets byggnader krävs generellt inget bygglov. Däremot krävs en förprovning eller förhandsanmälan av byggnader som ska användas för djurhållning. Inom en del kommuner krävs dock bygglov för byggnader som används inom lantbruket, men som inte innehåller djur, till exempel ridhus. Bygglov för lantbruksbyggnader kan också vara aktuellt om byggnaden ska uppföras inom område som omfattas av särskilda områdesbestämmelser för t.ex. kulturmiljö. Kontrollera därför med kommunen vad som gäller i just ditt område innan du börjar bygga.

SAMMANFATTNING

- Förprovning krävs då du ska bygga nytt, bygga om eller bygga till djurstallar.
- Förprovning görs till Länsstyrelsen och till ansökningsblanketten ska en situationsplan samt plan- och sektionsritning bifogas.
- Om du ska göra en mindre om- eller tillbyggnad i ett stall som redan är förprovat kan det räcka att göra en förhandsanmälan.
- Förhandsanmälan görs till Länsstyrelsen och till ansökningsblanketten ska en plan- och sektionsritning bifogas.
- Att förpröva och förhandsanmälan är gratis.
- Ett smittskyddssamråd bör genomföras innan en ansökan om förprovning skickas in till Länsstyrelsen.

Förprovning

Förprovning är ett tillstånd som krävs då du bygger nytt, bygger om eller bygger till djurstallar, hägn eller andra utrymmen för djurhållning. Förprovning ska också göras om du vill inreda eller använda en byggnad som tidigare har använts för andra ändamål än sådan djurhållning som du planerar för. Förprovning är en typ av förhandsgranskning av stallbyggnader ur djurskydds- och djurhälsosynpunkt och vid en förprovning granskar länsstyrelsen dina byggplaner och kontrollerar att det du vill bygga uppfyller djurskyddsreglerna.

Djurskyddsbestämmelserna kan laddas ner eller beställas på Jordbruksverkets hemsida, www.jordbruksverket.se.

En förprovning innebär dock inget kvalitetsansvar vad gäller till exempel hållfasthet. Likaså granskas bara byggplanerna vid en förprovning utifrån djurhälso- och djurskyddsperspektiv, vilket innebär att om du behöver andra tillstånd för att genomföra dina byggplaner, så som till exempel tillstånd enligt plan- och bygglagen eller miljöbalken, måste du ansöka om detta hos berörda myndigheter.

Vid en förprovning kontrolleras bland annat:

- Mått och utrymme
- Inredning
- Liggytor
- Utgödslingssystem
- Utfodrings- och dricksvattenanordningar
- Stallklimat och luftkvalitet
- Brandskydd

Ibland behöver du inte förpröva

Du behöver inte förpröva om antalet grisar på fastigheten efter att åtgärderna är utförda kommer att vara färre än 15 vuxna grisar eller färre än 150 växande grisar. Du behöver likaså inte förpröva om den enda åtgärden du ska genomföra är att uppföra permanenta sjukboxar för grisar. Detta under förutsättning att det sammanlagda antalet platser i sjukbox efter att åtgärderna är genomförda är högst 20 stycken i stallavdelningen.

Oavsett hur många djurplatser du har på fastigheten, behöver du heller inte förpröva:

- Om du reparerar eller underhåller utan att ändra stallets planlösning.
- Tillfälliga sjukboxar.
- Ligghallar och byggnader som rymmer högst 30 vuxna grisar eller 300 växande grisar och som endast avser att ge väderskydd (till exempel skydd mot solstrålning) för grisar när de hålls utomhus. Med ligghall menas ett stall med liggplatser för lösgående djur, dock inte hyddor. Djuren hålls inte instängda i stallet utan kan själva välja när de vill använda detta.

Du behöver bara förpröva om antalet nötkreatur som ryms på fastigheten efter att åtgärden är klar kommer att vara 20 stycken eller fler. Observera att du ska räkna samman alla platser oavsett om det är platser för kalvar, ungdjur eller vuxna djur. Kommer du till exempel att ha plats för 10 kor, 5 ungdjur och 5 kalvar har du plats för 20 nötkreatur (10 + 5 + 5) och måste då förpröva. Oavsett hur många djurplatser du har på fastigheten behöver du inte förpröva

- om du reparerar eller underhåller utan att ändra stallets planlösning
- tillfälliga sjukboxar
- om du reparerar eller underhåller utan att ändra stallets planlösning

- ligghallar som rymmer högst 40 nötkreatur (Med ligghall menas ett stall med liggplatser för lösgående djur. Djuren hålls inte instängda i stallet utan kan själv välja när de vill använda det).
- byggnad som endast avser att ge väderskydd (till exempel vindskydd) för högst 40 nötkreatur när de hålls utomhus
- Du behöver heller inte förpröva om den enda åtgärden du ska göra är att uppföra permanenta sjukboxar för nötkreatur om det sammanlagda antalet platser i sjukbox efter åtgärden är högst 4 stycken i stallavdelning.
- kalvningsboxar avsedda för ett moderdjur
- ensamboxar för kalvar där dessa placeras i stallavdelningar med kor
- hyddor som rymmer högst 2 kalvar
- ströbäddsboxar för gruppållna kalvar i oisolerade byggnader med naturlig ventilation, om det sammanlagda antalet kalvar som ryms i avdelningen efter åtgärden högst är 20 stycken.

Även om du inte behöver förpröva en byggnation måste du ändå uppfylla kraven för till exempel mått och utrymme som finns i djurskyddsbestämmelserna.

Hur görs en förprövning?

Du ansöker om förprövning hos länsstyrelsen i det län där du har din anläggning. Ansökan görs på blanketten ”ANSÖKAN – förprövning av djurstallar enligt djurskyddsförordningen (1988:539)” som även har nummer D173B. Blanketten finns att ladda ner på Jordbruksverkets hemsida www.jordbruksverket.se, men kan även beställas hos din Länsstyrelse.

Till ansökan om förprövning ska följande bifogas i två exemplar:

- Situationsplan som visar byggnadens placering på gården
- Planritning
- Sektionsritning

Var noga så att ritningarna är skalensliga och att alla mått är utsatta på ritningarna. Eftersom det framför allt är ritningarna som granskas är det särskilt viktigt att ritningarna är tydliga och detaljerade.

Ibland kan det vara svårt att beskriva alla detaljer på ritningarna eller på ansökningsblanketten. Det kan till exempel handla om inredningsdetaljer, utrustning och

tekniska system som ska finnas i stallet. Du kan då skicka med bilagor med beskrivningar, broschyrer, fotografier, detaljritningar med mera som ger bra och kompletterande information.

Kom ihåg att om dina ansökningshandlingar är kompletta och riktigt ifyllda är det lättare för länsstyrelsen att göra en snabb och säker förprövning. Innehåller dina ansökningshandlingar dock inte alla uppgifter som länsstyrelsen behöver kommer länsstyrelsen att kontakta dig och begära att ansökan kompletteras.

Kontakta gärna tidigt byggnadskonsulten på din länsstyrelse om du har frågor. Dessa kan ge dig mer detaljerad information om hur din ansökan kommer att hanteras, hur lång tid det tar, vilka regler som gäller etc.

Beslut och besiktning

När länsstyrelsen har granskat din ansökan får du ett beslut. Om beslutet innehåller ett godkännande av din ansökan får du börja bygga. Kom ihåg att du inte får börja bygga innan länsstyrelsen har godkänt förprovningen. När du har byggt klart är det viktigt att du meddelar detta till länsstyrelsen så att de kan göra en besiktning. Du får inte börja använda det du byggt innan länsstyrelsen har gjort en besiktning. Vid besiktningen kontrollerar länsstyrelsen så du har följt länsstyrelsens förprövningsbeslut.

Vad kostar en förprovning?

Att förpröva kostar ingenting. Om du däremot bygger utan att förpröva kan det bli dyrt. Om du ägde stallet när byggnationen, utan förprovning, utfördes får du betala en sanktionsavgift på 12 000-24 000 kronor beroende på åtgärdernas omfattning. Du kan även bli tvungen att betala avgiften ända upp till fem år efter det att åtgärden vidtogs.

Om du genomför en åtgärd, som kräver förprovning, utan att ha förprovat ska länsstyrelsen förbjuda dig att ha djur i utrymmet. Om stallet ändå uppfyller djurskyddsbestämmelserna ska länsstyrelsen godkänna det i efterhand genom en så kallad Efterhandsprovning.

Förhandsanmälan

Om du ska göra en mindre om- eller tillbyggnader i en befintlig stallavdelning behöver du inte alltid göra en förprovning. Har stallavdelningen förprovats tidigare kan det i en del fall räcka att göra en förhandsanmälan. För att få göra en förhandsanmälan krävs dock att samtliga punkter är uppfyllda:

- Stallavdelningen är förprovad och godkänd sedan tidigare samt i enlighet med länsstyrelsens senaste förprovning.
- Åtgärderna berör endast den djurkategori som redan finns i stallavdelningen.
- Djurplatserna som ska byggas består av samma inhysningssystem som redan används i stallavdelningen för den berörda djurkategorin.
- Antalet platser som ska byggas kommer efter åtgärden att motsvara högst 20 procent av det totala antalet sådana platser i stallavdelningen.

Om du är osäker på om du har rätt att göra en förhandsanmälan bör du kontakta byggnadskonsulenten på din länsstyrelse innan du gör en förhandsanmälan.

Hur görs en förhandsanmälan?

Du gör förhandsanmälan till länsstyrelsen i det län där du har din anläggning. Anmälan görs på blanketten "FÖRHANDSANMÄLAN – enligt 9 § Statens jordbruksverks föreskrifter (2012:12) om förprovning med anledning av mindre om- eller tillbyggnad" som även har nummer D173C. Blanketten finns att ladda ner på Jordbruksverkets hemsida www.jordbruksverket.se, men kan även beställas hos din Länsstyrelse.

Till förhandsanmälan ska följande bifogas i två exemplar:

- Planritning
- Sektionsritning
- Situationsplan

Var noga så att ritningarna är skalenliga och att alla mått är utsatta på ritningarna. Du kan till exempel använda de gamla förprovningsritningarna som du kompletterar. På ritningen ska det tydligt framgå befintliga djurplatser och vilka djurplatser som du tänker bygga. Det är även en fördel om du bifogar en situationsplan över gården och markerar i vilken byggnad som åtgärderna kommer att genomföras.

Bekräftelse från länsstyrelsen

När din förhandsanmälan har kommit in till länsstyrelsen får du en bekräftelse. Länsstyrelsen kontrollerar också att de efterfrågade uppgifterna är redovisade. Om så är fallet gör länsstyrelsen inga ytterligare åtgärder.

Om din förhandsanmälan har brister kommer länsstyrelsen begära att du kompletterar den. Om du inte gör detta innan det datum som länsstyrelsen anger kan länsstyrelsen göra en kontroll på din gård.

Under förutsättning att du är berättigad att göra en förhandsanmälan får du påbörja byggnadsåtgärderna så fort länsstyrelsen har fått din förhandsanmälan. De behöver alltså inte invänta något besked från länsstyrelsen. Eftersom ingen särskild besiktning av djurutrymme krävs i samband med en förhandsanmälan får du dessutom använda utrymmet så fort åtgärderna är genomförda.

Eget ansvar

Vid en förhandsanmälan granskar och godkänner inte länsstyrelsen utrymmet som förhandsanmälan avser. Detta innebär att du tar eget ansvar för att utrymmet utformas och används i enlighet med djurskyddsbestämmelserna. Om utrymmet inte uppfyller bestämmelserna kan dock länsstyrelsen kräva att du i efterhand åtgärdar bristerna eller till och med förbjuda fortsatt djurhållning i utrymmet om bristerna är allvarliga.

Smittskyddssamråd

I de nya föreskrifterna om förprovning från Jordbruksverket som kom 2012 står bland annat att smittskyddssamråd bör utföras innan ansökan om förprovning skickas in till länsstyrelsen. Smittskyddssamråd hålls tillsammans med en veterinär med särskild kompetens om smittämnen och om hur smittspridning kan förebyggas. Detta med avseende på både de smittämnen som smittar mellan djuren och de som smittar mellan djur och människa. Under samrådet diskuteras viktiga externa och interna smittskyddsaspekter utifrån de ritningar och byggplaner som finns. Målet är att det nya stallet ska byggas så att smittskyddet blir lättare att upprätthålla på gården.

Samrådet kommer inte att kunna ge lösningar på alla frågor, men det kommer säkerligen att resultera i en bättre förståelse för vilka frågor som är viktiga att tänka på. De föreslagna lösningarna kan du sedan som företagare värdera och därefter bestämma vilka lösningar som ska implementeras. Om du väljer att utnyttja möjligheten till samråd är det viktigt att du även bifogar ett dokument som styrker att detta har genomförts i samband med ansökan om förprovning eller förhandsanmälan. Kontakta gärna din länsstyrelse om du vill veta mer om smittskyddssamråd, www.lst.se.

Mer information

Jordbruksverket. www.jordbruksverket.se

Här hittar du både djurskyddsbestämmelser och information om förprovning och förhandsanmälan.

Länsstyrelserna. www.lst.se

Här hittar du information om både förprovning, förhandsanmälan och smittskyddssamråd.

Lantbrukets Brandskyddskommitté. www.lantbruketsbrandskydd.nu

Här hittar du råd för gårdens säkerhet och saker att tänka på vid till exempel nybyggnation.

*Sofie Johansson
Gård & Djurhälsan*

Miljöfarlig verksamhet

All användning av mark, byggnader eller anläggningar som på ett eller annat sätt innebär utsläpp till mark, luft, vatten eller annan risk för olägenhet för människors hälsa eller miljön anses som miljöfarlig verksamhet. För att undvika att skador och olägenheter uppkommer är dessa verksamheter reglerade i miljölagstiftningen.

SAMMANFATTNING

- Miljöfarliga verksamheter delas in i tre kategorier beroende på verksamhetens storlek; U-, C- resp. B-verksamhet.
- C-verksamheter ska anmäla sin verksamhet till kommunen.
- B-verksamheter ska söka tillstånd för sin verksamhet hos Miljöprövningsdelegationen (MPD). Inför tillståndsansökan ska samråd genomföras. Till ansökan ska även en miljökonsekvensbeskrivning bifogas.
- Under samrådet hämtas synpunkter in från t ex myndigheter, närboende och andra berörda.
- I miljökonsekvensbeskrivningen redogörs för den planerade verksamhetens miljöpåverkan och planerade åtgärder för att negativ miljöpåverkan ska bli så liten som möjligt.
- För alla miljöfarliga verksamheter finns krav på bl.a. dokumenterad egenkontroll och årlig miljörapportering.

Indelning av miljöfarliga verksamheter

Miljöfarliga verksamheter omfattas av miljöbalkens bestämmelser och delas in i olika kategorier beroende på verksamhetens storlek. För lantbruksföretag sker uppdelningen beroende på antalet djurenheter eller platser på anläggningen.

Varken anmälnings- eller tillståndspliktig verksamhet (U-verksamhet):

- Anläggningar med stadigvarande djurhållning med upp till 100 djurenheter.

Anmälningspliktig verksamhet (C-verksamhet):

- Anläggningar med stadigvarande djurhållning med mer än 100 djurenheter.

Tillståndspliktig verksamhet (B-verksamhet):

- Anläggningar med mer än 2 000 platser för slaktsvin, tyngre än 30 kg, avsedda för produktion (som slaktsvin räknas även obetäckta gyltor).
- Anläggningar med mer än 750 platser för suggor (som suggor räknas även betäckta gyltor).
- Anläggningar med mer än 40 000 platser för fjäderfän.
- Anläggningar med stadigvarande djurhållning med mer än 400 djurenheter av
 - nötkreatur
 - hästar
 - minkar

Beroende på anläggningens storlek krävs en anmälan till kommunen respektive ett tillstånd från länsstyrelsen för att bedriva verksamheten. Detta beror bl.a. på att många djur producerar stora mängder gödsel som kan påverka miljön. Vid anmälan till kommunen kan dock kommunen, om den finner att anläggningen antas medföra en betydande miljöpåverkan, förelägga verksamhetsutövaren att ansöka om tillstånd hos länsstyrelsen.

Anmälnings- och tillståndsplikt för djurhållning är dessutom tvärvillkor som måste uppfyllas för att du ska full utbetalning av Gårdsstöd och miljöersättningar. Vid en utökning av djurantalet på gården gäller det därför att kontrollera för vilken typ av verksamhet som anmälan eller ansökan om tillstånd måste göras.

Definition av djurenhet

Definitionen på en djurenhet varierar beroende på djurslag, se nedan, men vid beräkningen är det viktigt att du räknar ihop djurenheterna för samtliga djurslag som finns på anläggningen. Definitionen används för att bestämma om ett företag är tillståndspliktigt enligt miljöbalken (stora djurhållande företag).

Med en djurenhet avses:

Grisar

- tre sugor, inklusive smågrisar upp till 12 veckors ålder. Betäckta gyltor räknas som sugor.
- tio slaktsvin eller avelsgaltar, 12 veckor eller äldre (som slaktsvin räknas även obetäckta gyltor).

Nötkreatur

- en mjölkko (som mjölkko räknas även sinko).
- sex kalvar, en månad eller äldre. Med kalv avses ett nötkreatur upp till sex månaders ålder. Kalvar upp till en månads ålder räknas till moderdjuret.
- tre övriga nöt, sex månader eller äldre.

Fjäderfä

- 100 värphöns, 16 veckor eller äldre. Kycklingmödrar räknas till värphöns.
- 200 unghöns upp till 16 veckors ålder.
- 200 slaktkycklingar.
- 100 kalkoner, gäss eller ankor, inklusive kycklingar och ungar upp till en veckas ålder.
- 15 strutsfåglar av arterna struts, emu och nandu, inklusive kycklingar upp till en veckas ålder.

Får och getter

- tio får eller getter, sex månader eller äldre.
- 40 lamm eller killingar upp till sex månaders ålder.

Övriga djur

- en häst, inklusive föl upp till sex månaders ålder.
- tio minkhonor för avel, inklusive valpar upp till åtta månaders ålder och avelshannar.
- 100 kaniner.

Anmälningsskyldig verksamhet (C-verksamhet)

Dessa verksamheter är anmälningsskyldiga till kommunens miljö- och hälsoskyddsnämnd och anmälan ska göras om du planerar att anlägga, driva eller ändra en miljöfarlig verksamhet. Anmälan görs skriftligen och blanketter för anmälan finns att hämta hos din kommun. Till anmälan ska dessutom ritningar och tekniska beskrivningar bifogas. I många fall kan även en enklare miljökonsekvensbeskrivning (MKB) krävas. Vilka bilagor som krävs till ansökan varierar mellan kommuner så kontakta därför din kommun för att vara säker på att du gör rätt. Glöm inte att skicka in anmälan i god tid, minst sex veckor, innan en anmälningsskyldig åtgärd utförs.

Du bör dessutom invänta kommunens beslut i ärendet innan åtgärden utförs. Detta eftersom beslutet kan innehålla speciella villkor och dessutom kan överklagas av t ex närboende. När kommunen tar emot anmälan skickas nämligen kopior till länsstyrelsen och ev. andra berörda myndigheter, organisationer eller enskilda så att dessa har möjlighet att yttra sig över anmälan.

Miljötillstånd i områden med detaljplan

För område med detaljplan eller områdesbestämmelser kan kommunen ha bestämmelser om att vissa djur inte får hållas eller att särskilt tillstånd krävs för att hålla djuren. Bestämmelserna kan finnas om det behövs för att hindra olägenheter för människors hälsa. Kommunen kan ge information om det finns sådana bestämmelser.

Tillståndspliktig verksamhet (B-verksamhet)

För att bedriva denna typ av verksamhet krävs tillstånd från Miljöprövningsdelegationen. Att söka tillstånd kan delas in i två delar, dels ett samråd och dels en tillståndsansökan inkl. miljökonsekvensbeskrivning (MKB). Ansökan lämnas till länsstyrelsen men det är miljöprövningsdelegationen (MPD) inom länsstyrelsen som prövar ansökan och beslutar om tillstånd samt ev. särskilda villkor. Hela tillståndsprövningsprocessen tar omkring ett till ett och ett halvt år, men regeringen har som mål att alla beslut bör fattas inom 180 dagar (sex månader) från det att ansökan är komplett. Normalt sett är det dock processen fram till dess att ansökan bedöms som komplett som tar mest tid. Se hela processen på bilden längre fram i detta avsnitt.

Tillståndspliktiga anläggningar med saggor, slaktgrisar eller fjäderfä lyder dessutom under IED-direktivet, vilket innebär att verksamheterna ska kunna redogöra för hur bästa tillgängliga teknik tillämpas inom verksamheten. Redogörelsen utgår från de s.k. BAT-slutsatserna. Ett av EU-kommissionen fastställt dokument där bästa tillgängliga teknik listas inom egenkontroll (miljöledning), resurshushållning, foderstyrning, effektiv vatten- och energianvändning samt teknik för att förhindra läckage av gödsel och andra orenligheter och minska buller, damm, lukt och ammoniakavgång. Även bästa tillgängliga teknik för behandling och spridning av gödsel är upptagna i BAT-slutsatserna och ska tillämpas i den mån detta är aktuellt i din planerade verksamhet. BAT-slutsatserna kan upplevas som väldigt omfattande, men är samtidigt en god hjälp vid utformningen av din ansökan och MKB. Här listas ju all teknik som är allmänt vedertagen inom EU. Var samtidigt uppmärksam på att en hel del av den teknik som upptas i BAT-slutsatserna utgår från inhysningssystem som inte tillämpas eller ens är tillåtna i Sverige. Mycket av det som omfattas av BAT-slutsatserna är också detsamma som ska beskrivas i din MKB.

I BAT-slutsatserna finns också gränsvärden för utsöndrad mängd fosfor och kväve i gödseln och ammoniakavgång från stallarna. Här är en stallbalans ett nödvändigt redskap för att kunna visa på förhållandena för just din planerade produktion.

Samråd

Förfarandet inför en tillståndsansökan inleds med ett samrådsskede. Detta är till för att du som verksamhetsutövare ska samla in synpunkter från berörda grannar, myndigheter, organisationer allmänheten m fl. Första steget brukar vara att du som verksamhetsutövare har ett samråd på etableringsplatsen tillsammans med representanter från kommunen och Länsstyrelsen. Samrådet genomförs för att bestämma ansökan och miljökonsekvensbeskrivningens avgränsning och innehåll. Innan mötet tas ett underlag med information fram om den planerade verksamhetens lokalisering, omfattning och utformning, de miljöeffekter som verksamheten kan medföra samt miljökonsekvensbeskrivningen innehåll och utformning. Vid samrådet sker bl.a. en diskussion om etableringsplatsen och alternativ till denna, avstånd till närboende och hur samrådet med dessa och övriga berörda ska genomföras. Vid samrådet ska också villkor som kan bli aktuella för verksamheten och de frågor som ska beaktas särskilt och redovisas i den kommande ansökan och MKB tas upp. Om du som verksamhetsutövare begär det ska Länsstyrelsen redovisa sin bedömning i frågan.

Efter samrådet med Länsstyrelsen och kommunen fortsätter samrådet med information till grannar och närboende samt övriga berörda. Informationen sker vanligen både muntligen och skriftligen, via informationsskrivelser och samrådsmöten. För att säkerställa att eventuella övriga berörda nås annonseras vanligen också i tidningen.

Det är viktigt att de som får information ges möjlighet att lämna synpunkter. Lika viktigt är att det finns ett tydligt avslut på samrådstiden. Sätt därför ett datum för när eventuella synpunkter senast ska lämnas in. Två till tre veckor efter att information gått ut är en vanlig tid för detta.

Det som framkommer under samråden ska sedan tas tillvara genom att du som sökande beaktar detta vid upprättandet av ansökan och miljökonsekvensbeskrivning.

Ansökan och miljökonsekvensbeskrivning (MKB)

När samrådet är avslutat kan du skriva din ansökan och MKB. Syftet med MKB:n är att identifiera och beskriva den direkta och indirekta påverkan som den planerade verksamheten kan medföra för människor, djur och natur, och den teknik och de åtgärder som du som sökande planerar för att förebygga, hindra, motverka eller avhjälpa dessa.

MKB:n ska även beskriva den planerade verksamhetens material-, råvaru- och energiförbrukning, och den teknik och de åtgärder som planeras för att hushålla med dessa resurser.

Ansökan och MKB lämnas till Länsstyrelsen för prövning av Miljöprövningsdelegationen (MPD) som är en fristående funktion på Länsstyrelsen, skild från Länsstyrelsens övriga verksamhet.

Viktigt att ta upp i en tillståndsansökan och MKB:

- Yrkanden och åtaganden
 - Vad avser ansökan, vilka försiktighetsmått åtar sig sökande att följa (villkor)
- Lokalisering, Situationsplan, Avstånd till närboende och känsliga objekt. Alternativ lokalisering
- Vattenförsörjning, plan för vattenförsörjning
 - Utsläpp till vatten, Påverkan på miljökvalitetsnormer för vatten
- Energi
 - Hantering av stallgödsel, Gödselproduktion, Lagringsvolym, Avsättning för gödsel (egen spridningsareal, avtal försäljning)
- Ammoniakavgång
- Transporter, Omfattning, transportvägar
- Avfall, kemikaliehantering
- Förebyggande kontroll och underhåll, t.ex. kontroll och underhåll av system för vatten-, foder-, värme- och elförsörjning
- Övervakning av utsläpp och resursförbrukning, t ex ammoniak-avgång el- och vattenförbrukning
- Åtgärder för att minimera vatten- energiförbrukning och buller, behovet av transporter samt avgång av ammoniak och lukt
- Kontroll, underhåll och övervakning av utsläpp och resursförbrukning
- Risker för olyckor och haverier i verksamheten och planerade åtgärder för att undvika dessa

När ansökan och MKB har kommit in till Länsstyrelsen

När ansökan har kommit in till länsstyrelsen skickas den vanligen på en s.k. kompletteringsrunda internt inom Länsstyrelsens olika enheter, till kommunens miljönämnd och andra berörda myndigheter. Kompletteringsrundan innebär att berörda tillfrågas om din ansökan är komplett. Om någon part anser att din ansökan inte är komplett ska de ange var och hur din ansökan behöver kompletteras, varefter Miljöprövningsdelegationen skickar ut en begäran om komplettering till dig.

När ansökan väl är komplett begär länsstyrelsen in yttrande från olika remissinstanser. Ansökan remitteras t ex alltid till kommunens nämnd för miljöfrågor för yttrande. Samtidigt kungör Länsstyrelsen i lokalpressen att ansökan har inkommit. Länsstyrelsen beställer annonseringen, men annonseringen betalas av den sökande. Detta innebär att alla som vill får ytterligare en chans att lämna synpunkter på ansökan. Vanligen ska synpunkter ha inkommit inom tre till sex veckor. Synpunkter på den sökta verksamheten som kommer in till Länsstyrelsen sänds för yttrande till dig som sökande, som då har möjlighet att bemöta vad som framförts.

Den praktiska handläggningen av tillståndsansökan sköts av en handläggare på Länsstyrelsen i samråd med Miljöprövningsdelegationen (MPD). Ett förslag till beslut tas fram som i en del fall skickas ut till dig som sökande, berörda remissinstanser och andra som tidigare har yttrat sig i ärendet och möjlighet ges att lämna synpunkter på förslaget till beslut. Detta skiljer sig dock mellan olika Miljöprövningsdelegationer. MPD beslutar därefter om tillståndet ska beviljas eller inte varefter beslutet skickas ut till berörda och kungörs i lokalpressen. Även denna annonsering betalas av den sökande. De som berörs av beslutet, sökande, närboende och miljöorganisationer, har sedan rätt att inom tre veckor från det datum som anges i beslutet och kungörelsen överklaga beslutet hos Miljödomstolen.

Tillståndsprocessen är lång och inte helt enkel och det kan därför vara en fördel att ta hjälp av en extern konsult. Detta gäller särskilt då MKB:n ska skrivas. Fördelen med tillståndprocessen är att du som företagare tidigt får en dialog med myndigheterna. Skulle det t ex vara så att platsen du vill utöka på är helt olämplig enligt miljöbalken så får du veta det i god tid. Du kan därmed leta efter en bättre plats innan du hunnit lägga ner massor med arbete på din ansökan. Tillståndet innebär också ett skydd för dig som verksamhetsutövare. Du har enligt tillståndet rätt att bedriva verksamheten i enlighet med tillståndet så länge som du uppfyller de villkor som gäller för detta och de åtaganden du förbundit dig att uppfylla i ansökan.

”Praktiska tips”

Vid tillståndsansökningar är det viktigt att en ansökan är anpassad efter den enskilda gårdens förutsättningar och utformad så att ”onödiga” begränsningar i företagets framtida drift undviks som kan försvåra eller fördyra den kommande produktionen. För att minska risken för detta, är det ofta önskvärt om utformningen görs av någon som är väl insatt i produktionsgrenens villkor, samtidigt som det är viktigt att man vet vad som krävs enligt miljöbalken. En rätt utförd ansökan leder som regel också till en snabbare handläggning hos berörda myndigheter. För att skrivande och handläggning av ansökan och MKB ska gå så smidigt är det viktigt att lägga stor vikt vid samrådsfasen och vara noga med att samråda med alla som kan tänkas vara berörda. Lyssna och bemöt synpunkter från närboende och andra samrådsparter tidigt, och vara tydlig med att du vill ha svar av Länsstyrelsen på vilka

avgränsningar som gäller för ansökan och MKB:n. Allt för att undvika överraskningar under ärendets gång och undvika eventuella överklagningar.

Gårdsanpassade stallgödselberäkningar

Med hjälp av gårdens egen stallbalans (utsöndrad fosfor och kväve i gödseln) kan produktionens ammoniakförluster och behov av spridningsareal beräknas. Beräkningarna kan jämförts med schablonvärden, ge effekter som t ex bättre utnyttjande av gödseln och sänkta kostnader för handelsgödsel, färre transporter och lättare möjliggöra framtida utökningar vid begränsad avsättning för gödseln. För IED-verksamheter är stallbalansen nödvändig för att kunna redogöra för hur produktionen förhåller sig till de i BAT-slutsatserna angivna gränsvärdena för utsöndring av kväve och fosfor i gödseln samt ammoniakavgång.

Att tänka på inför en tillståndsansökan:

- Var ute i god tid och planera ansökningsarbetet
- Genomför ett bra samråd med myndigheter och andra berörda – gör rätt från början
- Var tydlig och beskriv produktionen och bemöt yttrande etc. sakligt
- Fundera över produktionens framtida behov – undvik låsningar och ogenomtänkta åtagande (lova inte för mycket)
- Håll aktiv kontakt med Länsstyrelsen efter att ansökan lämnats in
- Bemöt förslag/ beslut vid oklara eller ”tuffa” villkor
- Ta hjälp av en konsult med erfarenhet och kunskap. Ligg på så att inte ärendet ”somnar in”. En konsult med erfarenhet ”kan spelet”, processen, och vet hur man håller igång ärendet och också håller aktiv kontakt med Länsstyrelsen. En konsult kan dessutom, i kraft av erfarenhet, ifrågasätta orimligheter i besluten

När anmälnings- och tillståndspliktiga verksamheter är igång

När verksamheten sedan är igång är det viktigt att komma ihåg att alla verksamheter, oavsett om de är anmälnings- eller tillståndspliktiga, ska ha någon form av egenkontroll varje år. Alla dessa verksamheter ska dessutom, om de är aktiebolag, i årsredovisningens förvaltningsberättelse lämna uppgifter om verksamhetens miljöpåverkan. För tillståndspliktiga verksamheter gäller också att de årligen ska lämna en miljörapport till tillsynsmyndigheten.

Mer information

Länsstyrelserna. www.lst.se

Miljöhousesyn. www.miljohusesyn.nu

Naturvårdsverket. www.naturvardsverket.se

Bokföringsnämnden. www.bfn.se

SvenskaMiljörapporteringsportalen. <https://smp.lansstyrelsen.se/>

*Sofie Johansson, Gård & Djurhälsan
Anna Johansson, LRF Konsult
Reviderad: 2018-06-07
Andreas Gustavsson
Hushållningssällskapet Skaraborg*

Lagring och spridning av stallgödsel

De bestämmelser som finns rörande lagring och spridning av stallgödsel finns bl.a. för att skapa förutsättningar för ett bra utnyttjande av växtnäringen, men också för att bevara den biologiska mångfalden. Det finns nationella bestämmelser rörande både lagring och spridning av stallgödsel, men också lokala bestämmelser. Kontakta därför miljöförvaltningen i din kommun för att ta reda på vad som gäller där du bor och verkar.

SAMMANFATTNING

- All stallgödsel som produceras på gården måste kunna lagras.
- Kravet på lagringsutrymmets kapacitet är olika beroende på djurslag, djurantal och var i landet som gården är belägen.
- Lagringsutrymme för stallgödsel ska vara utformat så att det inte sker något läckage till omgivningen.
- Behovet av spridningsareal beräknas utifrån mängden fosfor som får tillföras per hektar, max 22 kg fosfor per hektar och år, i genomsnitt för all spridningsareal under en 5-årsperiod.
- Endast den åkermark som är tillgänglig för spridning räknas som spridningsareal, dvs. inte t ex åker som ligger i träda.
- I samband med att gödsel förs bort från gården eller tas emot finns krav på dokumentation.

Lagring av stallgödsel

All stallgödsel som produceras måste kunna lagras och det finns bestämmelser för både hur gödseln ska lagras och vad som är tillräcklig lagringskapacitet. Det viktigaste är att inte ha för liten lagringskapacitet. Att ha en stor lagringskapacitet gör det dessutom möjligt att styra spridningen av gödsel till tider på året med goda spridningsförhållanden, vilket också innebär att stallgödseln kan utnyttjas bättre.

Vilken lagringsvolym krävs?

Kravet på lagringsutrymmets kapacitet är olika beroende på djurslag, djurantal och var i landet som gården är belägen. Lagringsutrymmet ska dock åtminstone vara så stort att du kan lagra den gödsel som produceras under de månader som anges i tabell 1 nedan. Observera dock att detta endast är minimivärden för lagringskapacitet och det kan därför bli aktuellt att göra större lagringsutrymme för att undvika att det blir överfullt innan det är lämpligt att sprida gödseln. Regn och snö som ligger kvar länge kan t ex påverka lagringsbehovet liksom bestämmelserna om spridning av stallgödsel under höst och vinter. Även tvätt och rengöring påverkar gödselvolymen och lagringsbehovet.

Antal månader som du ska kunna lagra stallgödseln som producerats på gården om gården ligger i Skåne, Halland eller Blekinge län, samt i känsliga kustområden från Västra Götaland till Stockholms län inkl. Öland och Gotland

Antal djurenheter	Annan djurhållning (t ex grisar)	Nötkreatur, hästar, får & getter
Fler än 100	10 månader	8 månader
10-100	10 månader	8 månader
2-10	6 månader	6 månader

Antal månader som du ska kunna lagra stallgödseln som producerats på gården om gården ligger i känsliga områden i inre delarna av Östergötland, söder om Vänern samt runt Mälaren & Hjälmararen

Antal djurenheter	Annan djurhållning (t ex grisar)	Nötkreatur, hästar, får & getter
Fler än 100	10 månader	8 månader
10-100	10 månader	6 månader
2-10	6 månader	6 månader

Antal månader som du ska kunna lagra stallgödseln som producerats på gården om gården ligger i områden utanför känsliga områden

Antal djurenheter	a djurhållning (t ex grisar)	Nötkreatur, hästar, får & getter
Fler än 100	10 månader	8 månader
10-100	10 månader	6 månader
2-10	Inga generella regler	Inga generella regler

I lagringskapaciteten får du räkna in utrymmen inne i stallbyggnaden så som t ex i en djupströbädd. Detta under förutsättning att utrymmet uppfyller kravet på att det inte får ske

någon avrinning eller läckage från utrymmet. Mellanlagring av gödsel direkt på mark utomhus, s.k. stukalagring, får däremot inte räknas in i lagringskapaciteten.

I Jordbruksverkets föreskrifter och allmänna råd om miljöhänsyn i jordbruket vad avser växtnäring (SJVFS 2004:62) finns bl.a. schablonvärden för mängd producerad gödsel för olika djurslag beroende på lagringstid. Dessa kan användas för att beräkna lagringsbehovet på just din gård.

Lagringsutrymmets utformning

Lagringsutrymme för stallgödsel ska vara utformat så att det inte sker någon avrinning eller något läckage av gödsel eller förorenat vatten till omgivningen. Hur lagringsutrymmet utformas är dock valfritt så länge de ovanstående kraven uppfylls.

Påfyllning av flytgödselbehållare och urinbehållare ska ske under täckning. Flytgödselbehållare och urinbehållare ska också ha ett stabilt svämtäcke eller annan täckning som effektivt minskar ammoniakförlusterna. Täckning kan dock ske med olika tekniker bl.a. stabilt svämtäcke, flytande plastduk, halm, torv, leca/lättklinkerkulor eller tak. Täckningen ska dock ha en reducerande effekt som minst motsvarar ett stabilt svämtäcke. Dessa krav gäller om du bedriver ett lantbruksföretag med fler än tio djurenheter i:

- Blekinge län
- Gotlands län
- Hallands län
- Jönköpings län
- Kalmar län
- Kronobergs län
- Skåne län
- Stockholms län
- Södermanlands län
- Uppsala län
- Västra Götalands län
- Östergötlands län
- Slättbygderna i Värmlands län
- Slättbygderna i Västmanlands län
- Slättbygderna i Örebro län

Gödselbehållare är ofta djupa och innehåller inte bara gödsel utan även farliga gödselgaser. Gödselbehållare bör därför vara utformade så att de förhindrar att någon kan falla i och skada sig.

Lokala bestämmelser

Inom och intill t ex detaljplanerade områden eller inom vattenskyddsområden kan det finnas lokala bestämmelser. Kontakta då miljöförvaltningen i din kommun för att ta reda på vad som gäller i just ditt område.

Spridning av stallgödsel

Det krävs balans mellan hur många djur som finns på gården och hur mycket mark som stallgödseln kan spridas på. Från den 1 januari 2013 mäts behovet av spridningsareal utifrån mängden fosfor som får tillföras per hektar.

Vilken spridningsareal krävs?

I djurtäta områden finns det en risk att alltför stora mängder kväve och fosfor tillförs marken via stallgödsel. Därför finns det begränsningar om hur stora mängder stallgödsel och organiska gödselmedel som får spridas. Grundbestämmelserna säger att max 22 kg fosfor får tillföras per hektar spridningsareal och år, beräknat som ett genomsnitt över de senaste fem åren. Tillförseln räknas som ett genomsnitt över företagets spridningsareal vilket innebär att tillförseln för enskilda skiften kan ligga över eller under gränsen och att en stor giva ena året kan jämnas ut med en lägre giva ett annat år inom perioden. Femårsperioden är löpande och flyttas fram ett år i taget. Observera dock att under femårsperioden ska stallgödsel någon gång ha spridits på all mark som ingår i spridningsarealen. Reglerna gäller även andra organiska gödselmedel. Har du tillgång till större arealer än vad som krävs ska gödsel minst tillföras till den spridningsareal som krävs för att uppfylla bestämmelserna.

För att beräkna hur stor spridningsareal som krävs kan schablonvärdena nedan användas eller så kan en balansberäkning för fosfor göras. Mer information finns i skriften Gödsel och miljö från Jordbruksverket samt i Jordbruksverkets föreskrifter och allmänna råd om miljöhänsyn i jordbruket vad avser växtnäring (SJVFS 2004:62).

Schablonvärden som kan användas vid bestämning av utsöndrad mängd fosfor med stallgödsel

Djurslag och produktionsform	Utsöndrad mängd fosfor per år (kg)
Slaktsvin	
3 omgångar per år (per plats)	1,6
3,5 omgångar per år (per plats)	1,9
Sugga i traditionell produktion, 2,2 grisningar per år	7,0
Suggring	
Nav, utplacering i satellit 3 v. innan grisning (per plats)	2,7
Nav, utplacering i satellit 7 v. innan grisning (per plats)	2,7
Satellit, utplacering 3 v. före grisning (per plats med 6,5 grisningar per år)	16,0
Satellit, utplacering 7 v. före grisning (per plats med 6,5 grisningar per år)	18,1

Värdena gäller om fytas tillsätts i fodret. Utan tillsats av fytas i fodret blir mängden utsöndrad fosfor i gödseln 30 % högre.

EXEMPEL: behov av spridningsareal

Kalle Karlsson har 500 slaktsvinsplatser och föder upp tre omgångar per år. Enligt schablonvärdena i tabellen ovan utsöndras 1,6 kg fosfor per plats och år. Detta ger totalt 800 kg fosfor per år. Detta innebär att Kalle behöver minst 36,4 ha som spridningsareal för att inte överstiga grundbestämmelsen om max 22 kg fosfor per ha.

Vad är spridningsareal?

Viktigt att komma ihåg är att inte all åkermark räknas som spridningsareal. Endast den åkermark som är tillgänglig för spridning räknas som spridningsareal. Detta innebär att marker där det t ex finns förbud mot att sprida gödsel eller som är direkt olämpliga för detta inte ska räknas med i spridningsarealen. Åker som ligger i träda får inte räknas in i spridningsarealen.

Spridningsavtal och dokumentation

Om det finns för mycket stallgödsel på ditt företag i förhållande till din areal, behöver du föra bort överskott. Sedan den 1 januari 2010 finns det inte längre något krav på att stallgödselavtal eller spridningsavtal ska finnas om det inte finns tillräckligt med spridningsareal på de egna markerna. Istället finns krav på dokumentation i samband med att gödsel förs bort och tas emot.

Dokumentationen ska innehålla :

- Datum för leverans
- Gödselslag dvs. stallgödsel, avloppsslam etc.
- Leverantör respektive mottagare
- Mängd stallgödsel
- Mängd fosfor som gödseln motsvarar eller antalet djur och djurslag som gödseln kommer ifrån

Dokumentationen ska sparas i minst sex år.

Lokala bestämmelser

Reglerna för när och var stallgödsel får spridas skiljer sig åt i olika delar av landet. Inom och intill t ex detaljplanerade områden eller inom vattenskyddsområden kan det dessutom finnas lokala bestämmelser. Kontakta därför miljöförvaltningen i din kommun för att ta reda på vad som gäller i just ditt område. Alternativt läs mer på Jordbruksverkets eller Länsstyrelsens hemsida.

När får gödsel spridas?

Tänk också på att det finns detaljerade bestämmelser från Jordbruksverket för när på året gödsel från djur får spridas. De kallas allmänt för höst- och vinterspridningsförbud. De finns att läsa på Jordbruksverkets hemsida www.jordbruksverket.se

Mer information

Gödsel och miljö. Jordbruksverket. Finns att ladda ner gratis på
<http://webbutiken.jordbruksverket.se>

**Jordbruksverkets föreskrifter och allmänna råd om miljöhänsyn i jordbruket
vad avser växtnäring (SJVFS 2004:62).** Jordbruksverket. Finns att ladda ner på
www.jordbruksverket.se

Länsstyrelserna. www.lst.se

Greppa näringen. www.greppa.nu

Miljöhousesyn. www.miljohusesyn.nu

*Sofie Johansson,
Gård & Djurhälsan*

*Reviderad 2018-06-07
Andreas Gustavsson
Hushållningssällskapet Skaraborg*